

# İKV DEĞERLENDİRME NOTU

TÜRKİYE- AB İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA  
BİYOMETRİK PASAPORTLAR HAKKINDA  
GÜNCEL BİLGİ NOTU

**Melih Özsöz**

**İKTİSADİ KALKINMA VAKFI**

## TÜRKİYE- AB İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA BİYOMETRİK PASAPORTLAR

### HAKKINDA GÜNCEL BİLGİ NOTU

Türkiye'de Avrupa Birliği'ne uyum çerçevesinde yürütülen çalışmalar arasında, **biyometrik pasaportlara geçiş** büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede, 2009 Yılı Türkiye İlerleme Raporu'nda, "Adalet, Özgürlük ve Güvenlik" Başlığı altında, Türkiye'nin **vize, pasaport ve seyahat belgelerindeki güvenlik özelliklerini ve bunları AB güvenlik standartlarıyla uyumlu hale getirmeye yönelik çabalarına devam etmesi** gerektiği vurgulanırken, bu belgelerde, **biyometrik** tanımlayıcıların kullanılmasının büyük önem taşıdığına altı çizilmektedir.

**Biyometrik pasaporta geçiş sürecinde yaşanan gelişmeleri** şu şekilde özetlemek mümkün olabilir:

- 2004 yılında, pasaportların yenilenmesi, barkod, çip ve biyometrik tekniklere uyumlu hale getirilmesi için ihale açılacağı duyurulmuş ve Dışişleri Bakanlığı, 2006 yılında Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO) ve AB yükümlülükleri doğrultusunda, bu standartlara uygun yeni tip pasaportlar ile ilgili çalışmaya başlamıştır.
- Yine 2006 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü, AB normlarında yeni pasaportlar için uluslararası bir ihale açmıştır. 6 Nisan 2007'de yapılan ihaleye 6 firma katılmış, ihalede en yüksek teklif 35 milyon lira, en düşük teklif ise 16 milyon 500 bin lira olarak verilmiştir. Sonuç olarak 10 milyon 500 bin lira teklif veren (en düşük fiyat indirilmiştir) Türk-Malezya ortaklığındaki **Kunt Elektronik-IRIS Technologies** firması'na ihale verilmiştir.
- Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından **Temmuz 2007** tarihinde sözleşmesi imzalanan 10,5 milyon liralık çipli pasaport ihalesi, **Eylül 2009** tarihinde iptal edilmiştir. Basında yer alan haberler doğrultusunda, ihale kapsamında satın alınan cihazların dijital fotoğrafları pasaportlara standart şekilde yerleştiremediği ve çipleri

*Türkiye'de Avrupa Birliği'ne uyum çerçevesinde yürütülen çalışmalar arasında, biyometrik pasaportlara geçiş büyük önem taşımaktadır. Avrupa Komisyonu'nun 2009 yılı İlerleme Raporu'nda da belirtildiği gibi biyometrik pasaportlara geçiş, "Adalet, Özgürlük ve Güvenlik" başlığının uyumu için gerekli olan önceliklerden biridir. Bu bağlamda, Türkiye olarak biyometrik pasaport özellikleri ve geçiş süreci ile ilgili olarak çalışmaların ve güncel bilgilendirilmenin devam etmesinin gerekli olduğu kanısındayız.*

okumada yetersiz kaldığı gerekçesiyle Emniyet Genel Müdürlüğü'nün ihaleyi iptal ettiği öne sürülmektedir. 2007'de açılan uluslararası ihalede, 10 milyon 500 bin lira teklif vererek ihaleyi kazanan **Türk-Malezya ortaklığındaki Kunt Elektronik-IRIS Technologies** firması ile 11 Temmuz 2007'de sözleşmenin imzalandığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından söz konusu firmaya ilk aşama için 2,5 trilyon liralık bir meblağ aktarıldığı belirtilmektedir. Ancak, sözleşmenin ikinci aşamasında firma tarafından alınan cihazların kontrolü sırasında yukarıda belirtilen ciddi teknik sorunların ortaya çıkması nedeniyle, Pasaport Komisyonu'nun teklifi üzerine, 11 Eylül 2009'da Emniyet Genel Müdürlüğü çipli pasaport ihalesine ilişkin sözleşmeyi, sözleşmenin 42. 1 maddesine dayandırarak iptal etmiştir.

- Dışişleri Bakanı **Ahmet Davutoğlu**, 23 Aralık 2009 tarihinde yaptığı açıklama da, vize uygulamasında en önemli etkenlerden birinin mevcut pasaportların **güvensizliği** olduğunu vurgularken, çipli, **özel** bilgileri içeren ve sahtesinin yapılması imkânsız olan biyometrik pasapora geçişin **2010 yılı öncelikleri** arasında yer aldığını belirtmiştir.
- **28 Şubat 2010** tarihinde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan başkanlığında toplanan **Reform İzleme Grubu**'nun 19. Toplantısı'nda, AB normlarına uygun biyometrik pasaport uygulamasına ele alınmıştır. Toplantı sonrasında yapılan açıklamada, **Yeni Pasaport Başvuru, Tanzim, Kontrol ve Dağıtım Sistemi kurulması çalışmalarının hızla sonlandırılması ve uluslar arası standartlara uygun biyometrik verileri de içeren elektronik pasaportların Türk vatandaşları tarafından kullanılmasına Haziran 2010 tarihinde başlanılmasının** hedeflendiği belirtilmiştir.

### **Neden Biyometrik Pasaport?**

Türkiye taraf olduğu **Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü'nün** (ICAO) düzenlemelerine göre, 1999 yılında **Chicago Konvansiyonu**'na imza atarak, **1 Nisan 2010** tarihinden itibaren biyometrik pasaporta geçeceğini taahhüt etmiştir. Ancak yaşanan gelişmelerden de anlaşılacağı üzere, bu konuda 2007 yılından bu yana yapılan girişimler maalesef sonuçsuz kalmış ve hayata geçirileceği taahhüt edilen çipli pasaport uygulaması ertelenmiştir.

Taahhütlerin yerine getirilmemesi durumunda ise Türkiye'nin bazı yaptırımlarla karşılaşmasının yanı sıra, Türk vatandaşlarının uluslararası seyahatlerinde ciddi sıkıntılar yaşaması mümkündür. Özellikle AB üye ülke havalimanlarında, 1 Nisan 2010 tarihi itibarıyla standart pasaport sahibi kişiler için **tek bir bankonun / kontuarın** açılması söz konusudur. Özel Sektör Havacılık İşletmeleri Derneği (TÖSHİD) Genel Sekreteri Musa Alioğlu, pasaportların bu süreye kadar değişmemesi durumunda, her yerde zorunlu yığılmalarla karşılaşılacağı uyarısında bulunmaktadır (30 Ocak 2010 tarihli açıklama, Hürriyet).

## Biyometrik Pasaport Konusunda Yaşanan Güncel Gelişmeler

Bu kapsamda Türkiye '**kısa**' ve '**uzun**' vadeli olmak üzere iki çözüm yolu ile söz konusu problemi çözme yoluna gitmiştir.

'**Kısa vadede**', Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü biyometrik pasaportları basmaya başlamıştır. Türk vatandaşlarının sahip olduğu normal pasaportların **1 Nisan 2010** tarihine kadar değiştirilmesini öngörülmektedir. Basında yer alan haberler doğrultusunda söz konusu işlemin 5 milyon lira civarında bir maliyeti olduğu, pasaportların çipli olacağı; ancak biyometrik özelliklere sahip olmayacağı belirtilmektedir. Çipli pasaportlarda fotoğrafların dijital olarak basılacağı belirtilirken, Chicago Konvansiyonu'nun yaptırımlarını aşmak için bu geçici pasaportların Darphane'de basılmasına karar verildiği ifade edilmektedir.

'**Orta vadede**' ise dünyanın kullandığı biyometrik pasaporta geçmek için Fransız **Gemalto firması** ve **iki Türk firması** ile anlaşmaya varıldığı, basında yer alan haberlerden anlaşılmaktadır. Sürenin çok kısa ve sınırlı olmasından dolayı **davet usulü** tercih edilmiş ve ihaleye çıkılmamıştır. Pasaportların **Haziran 2010** tarihinden itibaren vatandaşlara dağıtmaya başlanması planlanmaktadır. Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Naci Kuru'nun koordinasyonunda Emniyet Genel Müdürlüğü'nden Yahya Bilgiç ve Darphane Genel Müdürlüğü'nden bir yetkiliyle birlikte bu yeni pasaporta geçmek için ortak hareket edilmektedir.

### Biyometrik pasaportlar ile ilgili özellikleri ise şu şekilde sıralamak mümkün:

- Fotoğrafın yan veya alt kısmına ancak sınır kapılarındaki optik okuyucuların görebileceği şekilde pasaport sahibinin ismi yazılacak;
- Yeni pasaportlarla birlikte "Lacivert pasaportlar" tarihe karışacak. Diğer AB ülkelerinde olduğu gibi **kişiyeye özel normal pasaportların** rengi **bordo**, kapağı da **ciltli** olacak.
- **Diplomatik pasaport siyah** renkli olacak. Diplomatik pasaportlar, Dışişleri Bakanlığı'nda kurulan bir birimde tanzim edilip sahiplerine teslim edilecek.
- Yeşil ve gri pasaportların renkleri ise aynı kalacak. Bu pasaportlar da biyometrik özelliğe sahip olacak.
- Pasaportların fiyatı henüz belirlenmemiş olup, kullanımı süresi **10 yıl olacak** ve tek merkezden dağıtılacak. İllerde valiliklere yapılacak başvuru sırasında sağ ve sol elin işaret parmaklarından optik okuyucu ile iz alınacak. Darphane'den gelecek yeni pasaport, başvurudan yaklaşık 1 ay sonra alınacak. Yurtdışından yapılacak başvurular da aynı şekilde Darphane'de toplanacak. İleri dönemde ise yurtdışında pasaportların hazırlanacağı ayrı bir merkez kurulması planlanıyor.

Biyometrik pasaport uygulaması ile ilgili olarak, Türkiye'de bu gelişmeler yaşanırken, dünyada birçok ülke bu konudaki süreci neticelendirmişti. Aşağıda yer alan tabloda farklı ülkelerin, biyometrik pasaporta geçiş tarihlerini, bu tür pasaport için kendi vatandaşlarından aldıkları ücreti ve pasaportların geçerlilik sürelerini özetlemektedir:

<b>Ülke</b>	<b>Biyometrik Pasaporta Geçiş Tarihi</b>	<b>Ücreti</b>	<b>Kullanım Süresi</b>
<b>Türkmenistan</b>	Temmuz 2008	-	-
<b>Belçika</b>	Ekim 2004	71 Avro	5 yıl
<b>Sırbistan</b>	Ağustos 2006	23 Avro	10 yıl
<b>Somali</b>	Ekim 2006	100 Dolar	-
<b>Avusturya</b>	Haziran 2006	69,90 Avro	10 yıl
<b>Polonya</b>	Ağustos 2006	35 Avro	10 yıl
<b>İngiltere</b>	Mart 2006	77,50 Avro	-
<b>Ukrayna</b>	Haziran 2007	16 Avro	10 yıl
<b>Güney Kore</b>	2007	-	-
<b>Malta</b>	Ekim 2008	-	-
<b>Romanya</b>	Aralık 2008	67 Avro	5 yıl
<b>Sudan</b>	Mayıs 2009	-	-
<b>Filipinler</b>	Ağustos 2009	-	-
<b>Rusya</b>	Ağustos 2009	-	-
<b>Güney Afrika</b>	Nisan 2009	-	-

**Sonuç olarak;**

Görüldüğü üzere, AB için büyük önem taşıyan ve 'vizesiz Avrupa' yolunda önemli bir adım teşkil eden belge güvenliği ve özelde çipli pasaportlara geçiş konusunda, Türkiye tarafından 2004 yılından bu yana çeşitli taahhütlerde bulunulmasına karşın, uzun bir süre tatmin edici bir ilerleme kaydedilmemiştir. Son olarak yüklenici firmadan kaynaklanan sorunlar nedeniyle, ihalenin iptal edilmesi ile süreç belirsiz bir şekilde biraz daha ötelenmiştir. Hem maddi hem de manevi kayıplara yol açan bu

son olayın ardından, Türk makamları, mümkün olan en kısa sürede yeni bir süreç başlatarak, yaşanabilecek sıkıntıların önüne geçmeyi hedeflemiştir.

Ancak bir noktayı vurgulamakta fayda var: potansiyel aday ülke konumundaki Batı Balkan ülkelerinin tümü, 1 Ocak 2010'dan itibaren, vize muafiyeti hakkını elde ediyor iken; 2005 yılından itibaren AB ile fiili müzakereleri yürüten Türkiye'nin, halen çipli pasaporta geçiş konusunda gerekli ev ödevini tamamlamamış olması, Türkiye'nin henüz 'Vizesiz Avrupa' hedefinden çok uzak olduğunu dile getiren kesimlerin elini güçlendirmektedir.

